

บทที่ 4

บริบทและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยได้ศึกษาทั้งบริบทและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 16 ตำบล 17 กลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ 7 ชนิด ได้แก่ (1) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไย (2) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเสาวรส (3) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหอมหัวใหญ่ (4) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ (5) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปาลันดิล (6) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตชา และ (7) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักสลัด ผลการวิจัยได้ทราบบริบทชุมชน บริบทกลุ่มเกษตรกรที่หลากหลายที่มีด้านศักยภาพที่แตกต่างกันดังนี้

4.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไย

1) บริบทชุมชน ประกอบไปด้วย 5 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี 2) ตำบลชมพู อำเภอสารภี 3) ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง 4) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง และ 5) ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง ดังนี้

1.1) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี

ตำบลหนองแฝกเป็นชื่อตามลักษณะของหมู่บ้านซึ่งมีหนองน้ำกว้างใหญ่มีหญ้าแฝกขึ้นเต็มเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ หนองน้ำรับน้ำจากแม่น้ำปิง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 8.8 ตารางกิโลเมตร หรือเนื้อที่ ประมาณ 5,499 ไร่ มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนมักประสบปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่การเกษตรทำให้การเกษตรได้รับความเสียหาย พื้นที่ทั้ง 8 หมู่บ้านอยู่ใกล้ชิดติดกันทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์อันธรรมาภิบาลจึงยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน และมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลท่าวังตาล และ ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ จังหวัดลำพูน ตำบลหนองแฝกแบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองสี่แจ่ง หมู่ที่ 2 บ้านสันป่าสัก หมู่ที่ 3 บ้านหนองแฝก หมู่ที่ 4 บ้านหนองแฝกป่าคา หมู่ที่ 5 บ้านหนองแฝก หมู่ที่ 6 บ้านกู่แดง หมู่ที่ 7 บ้านกู่แดง หมู่ที่ 8 บ้านสันป่าเคื่อ หมู่ที่ 9 บ้านสันป่าสักเหนือ มีประชากรทั้งสิ้น 4,414 คน แยกเป็นชาย 2,154 คน หญิง 2,260 คน โดยอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ทำนาและทำสวนลำไย อาชีพเสริม แปรรูปผลไม้ ค้าขาย เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เย็บผ้า หัตถกรรมไม้แกะสลัก มีทั้งหมด 1509 ครัวเรือน

ด้านสาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,451 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 961 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.23 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.2) ตำบลชมพู อำเภอสารภี

ตำบลชมพู ตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอสารภี และได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสารภี มีลำน้ำแม่สะลาบและลำน้ำพญาคำไหลผ่าน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 13,741 ตร.กม. หรือ 9,676 ไร่ และมีอาณาเขตทิศ ติดกับ เทศบาลยางน่อง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหนองหยก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลชมพูแบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหนองป่าสะ หมู่ 2 บ้านพญาชมพู หมู่ 3 บ้านสุพรรณ หมู่ 4 บ้านท่าคันกวาว หมู่ 5 บ้านทุ่งขี้เสือ หมู่ 6 บ้านบุปผาราม หมู่ 7 บ้านแม่สะลาบ หมู่ 8 บ้านศรีดอนมูล หมู่ 9 บ้านร่มป่าตอง มีประชากร ทั้งหมด 7,215 คน แยกเป็นชาย 3,465 คน แยกเป็นหญิง 3,750 คน โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร (ปลูกสวนลำไย) ค้าขายทั่วไป สำหรับอาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีทั้งรับจ้างในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลชมพู สำหรับอาชีพเสริมในหมู่บ้าน ได้แก่ เย็บผ้า ปักผ้า จำเริญทอง เป็นต้น ด้านสาธารณูปโภค จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 2,000 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.3) ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง

ตำบลท่าวังพร้าว เป็นตำบลเก่าแก่มีการค้นพบพระพุทธรูป ฐานพระ ลูกนิมิตร์ในลำน้ำปิง ซึ่งทางกรมศิลปากรได้เข้ามาดูแล จากการค้นพบดังกล่าวทำให้สันนิษฐานว่า น่าจะมีอายุยาวนานมากก่อนลำน้ำปิงเปลี่ยนเส้นทางทางไหล มีเนื้อที่ทั้งหมด 6.25 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,463 ไร่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะกับการเพาะปลูก ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (เชียงใหม่ – ฮอด) ตัดผ่านเขตตำบล มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำปิง และแม่น้ำขาน จึงเหมาะสมสำหรับส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่ก้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลสันติสุข และ ตำบลสองแคว กิ่ง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งหลุก หมู่ที่ 5 บ้านท่าวังพร้าว หมู่ที่ 6 บ้านสันควงคำ และหมู่ที่ 7 บ้านต้นหนน้อย ด้าน

สาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 540 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 340 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.96 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.4) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

ตำบลน้ำบ่อหลวง เดิมขึ้นอยู่กับตำบลสันกลาง ต่อมาได้รับอนุมัติแต่งตั้งเป็นตำบลตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2535 โดยใช้ชื่อตำบลตามลักษณะเด่นของบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่ และบ่อน้ำขนาดใหญ่นี้ภาษาพื้นเมือง เรียกว่า "น้ำบ่อหลวง" หลังจากนั้นมาจึงใช้ชื่อว่า "ตำบลน้ำบ่อหลวง มีพื้นที่ประมาณ 17,116 ไร่ หรือประมาณ 27.3 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่เป็น ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลยี่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโรงวัว หมู่ 2 บ้านน้ำบ่อหลวง หมู่ 3 บ้านแพะสันใหม่ หมู่ 4 บ้านจอมแจ้ง หมู่ 5 บ้านหนองห้า หมู่ 6 บ้านหนองไหว หมู่ 7 บ้านหัวฝาย หมู่ 8 บ้านห้วยโถ้ง หมู่ 9 บ้านคันแก้ว หมู่ 10 บ้านสันเหนือ หมู่ 11 บ้านหนองหาว มีประชากรทั้งหมด คน แบ่งเป็นชาย 4,914 คน และหญิง 2,537 คน มีครัวเรือน 2,029 ครัวเรือน ประชาชนในตำบลน้ำบ่อหลวง มีอาชีพหลักด้านการเกษตรและรับจ้าง แต่อาชีพด้านการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการเลิกจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพรับจ้างต้องเลิกไป และหันมาประกอบอาชีพการเกษตรหรือหันไปรับจ้างควบคู่กันไปซึ่งคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด ดังนี้ (1) อาชีพเกษตรกรกรรมและรับจ้าง เฉลี่ยร้อยละ 68 (2) อาชีพรับจ้างอย่างเดียว เฉลี่ยร้อยละ 30 และ (3) อาชีพค้าขายอย่างเดียวและอื่น ๆ เฉลี่ยร้อยละ 2

1.5) ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลางอยู่ห่างจากอำเภอสันป่าตอง ไปทางทิศใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร มีจำนวนเนื้อที่ทั้งหมด 10.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,531.25 ไร่ ภูมิประเทศของตำบลบ้านกลาง โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลยี่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่แก้ว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนหมู่บ้านในเขตมีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปวงสนุก (บางส่วน) หมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน หมู่ที่ 7 บ้านสันห่าว หมู่ที่ 8 บ้านใหม่สามหลัง และหมู่ที่ 10 บ้านสันกอเกิด มีประชากรทั้งสิ้น 3,930 คน แยกเป็นชาย 1,840 คน หญิง 2,090 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 376 คน ต่อตารางกิโลเมตรประชากรส่วน

ใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกร พืชสวนที่ปลูกเป็นส่วนมาก ได้แก่ ลำไย นอกจากนี้จะมีการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว เช่น กระเทียม และถั่วเหลือง เป็นต้น ส่วนอาชีพรอง คือ การรับจ้าง และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในตำบล กลุ่มอาชีพที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นในตำบลบ้านกลาง ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสตรีสหกรณ์บ้านสันกอเกิด หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านกลาง เป็นประเภทร้านค้าชุมชน จัดจำหน่ายสินค้าราคาถูก และสินค้าที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มแม่บ้าน เช่น ข้าวแต่น ข้าวเกรียบสมุนไพร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเกษตรทำนา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง เป็นต้น ชุมชนเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มของชุมชน 3 หมู่บ้าน และจัดทำโรงน้ำดื่มเพื่อชุมชน จำนวน 2 แห่ง

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภ

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ มีสมาชิกทั้งหมด 47 ครัวเรือน และยังได้จัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไยประจำตำบลหนองแฝก ลำไยที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์อีดอ มีพื้นที่ 6 ไร่จำนวน 200 ต้น ซึ่งการปลูกลำไยของกลุ่มเกษตรกรอยู่ในระดับปลอดภัย และยังได้รับการรับรอง GAP การปลูกใช้ระบบสปริงเกอร์ในการรดน้ำลำไย ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านการจัดการมีการใช้สารเร่งตอนออกดอกเท่านั้น หลังจากนั้นจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักฮอร์โมนไข่ในการปลูก และด้านเทคนิคกลุ่มเกษตรกรมีการดูแลเป็นอย่างดี ควบคุมทรงพุ่มไม่ให้สูง การตัดแต่งกิ่ง และในช่วงลำไยเริ่มออกจะฉีดพ่นฮอร์โมนผลไม้ ระยะเวลาของการฉีดพ่น 15 วัน/ครั้ง จะหยุดพ่นช่วงที่ลำไยออกดอกตลอดจนถึงระยะเวลาของการเก็บเกี่ยวซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตลำไยของกลุ่มมากยิ่งขึ้น ระยะเวลาการผลิตลำไยจะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนสิงหาคม หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตเดือนกรกฎาคม ซึ่งผลผลิตที่ได้มีปริมาณ 200 กิโลกรัม/ต้น รวมผลผลิตทั้งหมดที่ได้ประมาณ 40 ตัน นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรยังเจอปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการควบคุมปริมาณการผลิตสินค้า และผลกระทบจากภัยธรรมชาติในเรื่องของภัยแล้ง และน้ำท่วม

2.2) กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้ ตำบลชมพู อำเภอสารภ

กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้ ผู้ผลิตคือ คุณอริคม วรรณเวก มีพื้นที่ที่ใช้ในการปลูก 2 ส่วนคือ 1. พื้นที่บริเวณบ้าน 1 ไร่ 3 งาน จำนวน 16 ต้น 2. พื้นที่สวน 5 ไร่ จำนวน 70 ต้น ซึ่งปลูกมาแล้ว 30 ปี พันธุ์ที่ใช้ปลูกเป็นพันธุ์อีดอ เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกในพื้นที่และเป็นพันธุ์ที่มีความต้องการของตลาด ซึ่งพันธุ์สีชมพูนั้นให้รสชาติ หวานกรอบแต่ไม่เป็นที่นิยมของตลาด และลำไยพันธุ์อีดอยังสามารถนำมาแปรรูปได้ง่าย เช่น นำมาอบแห้งจะสามารถอบแห้งได้เร็วกว่า พันธุ์สีชมพู เป็นต้น การปลูกลำไยจัมโบ้ของกลุ่มเกษตรกรในระดับปลอดภัยปลูกด้วย

ระบบอินทรีย์ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลัก ปุ๋ยที่ใช้ คือ ปุ๋ยคอกมูลสัตว์ สารฮอร์โมนใช้พ่นในช่วงเพิ่มผลผลิต เพิ่มฮอร์โมนกาบน้ำตาลเพื่อเพิ่มความหวาน ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำนํ้า ดินบนดินเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำใช้นํ้าบาดาล และแหล่งน้ำสาธารณะ ด้านการจัดการดินมีการปรับปรุงดินโดยใช้ขี้วัว และกลุ่มเกษตรกรใช้เทคนิคการตัดแต่งกิ่ง และช่อด้านล่างให้มีความทรงพุ่มที่เหมาะสมซึ่งสามารถช่วยให้ผลลําไยมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ โดยจะตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยวเสร็จโดยสินค้าเกษตรที่ได้มีปริมาณ 200 กิโลกรัม/ต้น ซึ่งมีความคุณภาพของผลผลิตที่เป็นที่น่าพอใจ แต่กลับได้ราคาที่น้อยไม่สมกับคุณภาพของสินค้าเกษตร ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต 210 วัน หลังจากการใส่สารหรือในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนสิงหาคม นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรยังเจอปัญหาและอุปสรรคในเรื่องยังไม่สามารถการควบคุมปริมาณและคุณภาพในการผลิตสินค้าเกษตร และสินค้าเกษตรยังมีการแข่งขันทางการตลาดที่สูงจึงทำให้อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางน้อย

2.3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 6 ราย ทุกรายจะปลูกลำไยพันธุ์อีดอเนื่องจากเป็นที่นิยมของตลาด ในพื้นที่ 4 ไร่ จำนวนทั้งหมด 90 ต้น ด้านพื้นที่ดินเกิดจากการตะกอนลำนํ้า ดินบนดินร่วนปนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรใช้นํ้าบาดาล บ่อขุดจำนวน 2 บ่อ ด้านการใช้ปุ๋ยในการปลูกลำไยนั้นจะใช้ปุ๋ยเคมี (ปุ๋ยตราเรือใบ ไชเปอร์เมทริน และคลอร์ไพริฟอส) ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน (แคลเซียม) และน้ำหมักชีวภาพ ในการบำรุงต้นลำไยโดยปุ๋ยเคมี 257 สารโพแทสเซียมคลอเรต และปุ๋ยคอกจะใช้หลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งการให้ปุ๋ยจะให้ 4 ครั้ง เทคนิคในการผลิตในช่วงแตกช่อดูขนาดเท่าหัวไม้ขีด ดูขนาดเท่ามะเขือพวง และดูขนาดเท่าพุทราเมือง เป็นการให้ปุ๋ยตามช่วงเวลาที่เหมาะสมของต้นลำไยทำให้ได้รับสารอาหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และระยะเวลาการผลิตลำไยจะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนเมษายน ผลผลิตที่ได้ประมาณ 200 กิโลกรัม /ต้น

2.4) กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย น้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย สมาชิกในกลุ่มมีทั้งหมด 21 ครัวเรือน คือคุณคารุณี จันตา ในพื้นที่ 9 ไร่ จำนวน 270 ต้น พันธุ์ที่ใช้ปลูก คือ พันธุ์อีดอ เป็นการผลิตในระบบอินทรีย์อยู่ในระดับปลอดภัยด้านพื้นที่ดินเกิดจากการตะกอนลำนํ้า ดินบนดินร่วนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรจากบ่อบาดาล และขบ.แม่แตง ปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ทำจากของเหลือใช้จากการทำเกษตร เช่น ตอซังข้าวโพด ฟางข้าว ตอซังข้าว เปลือกถั่วเหลือง และกิ่งไม้ใบไม้ผสมขี้วัวแล้วนำไปไว้ใต้ต้นลำไย การตัดหญ้า 1 ครั้ง/เดือน การตัดแต่งกิ่ง

คัดแต่งผลทำให้ผลมีขนาดที่โตสม่ำเสมอ และระยะเวลาการผลิตลำไยจะอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกรกฎาคม ผลผลิตที่ได้ประมาณ 138 กิโลกรัมต่อต้น

2.5) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด มีสมาชิกทั้งหมด 67 คน สินค้าในกลุ่ม คือ ข้าวแต่น้ำสมุนไพร กล้วยฉาบ ลำไยอบแห้ง และข้าวเกรียบผักต่าง ๆ สินค้าจะขายในตราสินค้า ต้นเกิดสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความตั้งใจจริงในการทำงาน และมีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าต่าง ๆ แหล่งขายสินค้า ได้แก่ (1) โรงแรม (2) ตลาดทั่วไป และ (3) ผู้ซื้อรายใหญ่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยหลัก ๆ จะขายให้แก่โรงแรมถึงร้อยละ 70 ลูกค้าส่วนมากที่ซื้อจะเป็นลูกค้าประจำ เพราะมั่นใจในตัวสินค้า เนื่องจากก่อนการสั่งซื้อลูกค้าจะเข้ามาตรวจสอบ คุณภาพของสินค้าก่อน และทางกลุ่มได้มีการขอใบรับรองมาตรฐานเรียบร้อยแล้ว และมีเอกสารการรับรองความสะอาด ปลอดภัย จากสาธารณสุข

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส

- 1) สมาชิกกลุ่มมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต ทั้งการปลูก การดูแล และการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเฉพาะการลดต้นทุนการผลิต
 - 2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุนแก่กลุ่มเกษตรกร
 - 3) มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม
 - 4) ผู้นำและเกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีกันภายในกลุ่ม
 - 5) กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
 - 6) การตลาดสินค้าของกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และline) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย
 - 7) สินค้าเกษตรมีความต้องการของผู้บริโภคในระดับประเทศ
 - 8) พื้นที่ทำการเกษตรเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชและมีปริมาณน้ำเพียงพอ
 - 9) สินค้ามีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้าประจำ
 - 10) มีตลาดรองรับในการซื้อสินค้าเกษตรของกลุ่ม
 - 11) เกษตรกรสามารถควบคุมขนาดของผลผลิตให้มีขนาดที่ใกล้เคียงกัน
- จุดอ่อนและอุปสรรค
- 1) สินค้าของกลุ่มมีความต้องการในระดับชุมชน ตลาดสินค้ายังไม่กว้าง

- 2) อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางของเกษตรกรยังมีน้อย
- 3) กลุ่มยังไม่มีความสามารถในการควบคุมปริมาณและคุณภาพของการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพมากกว่าที่อื่นยังทำไม่ได้มากนัก
- 4) สินค้าเกษตรมีการแข่งขันทางการตลาดที่สูง
- 5) กลุ่มขาดแคลนแรงงานในการผลิตเนื่องจากค่าแรงที่สูงขึ้น
- 6) ความหลากหลายของตลาดยังมีน้อย
- 7) พื้นที่ทำการเกษตรเหมาะแก่การปลูกพืชแต่ปริมาณน้ำยังมีไม่เพียงพอ
- 8) ปริมาณและคุณภาพขึ้นอยู่กับสภาพอากาศซึ่งไม่สามารถควบคุมได้

4.2 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเสาวรส

1) บริบทชุมชน

1.1) ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เอย

ตำบลบ้านหลวง ตำบลบ้านหลวงเป็นตำบลที่เกิดขึ้นใหม่ของอำเภอแม่เอย ซึ่งได้แยกมาจากตำบลสันต้นหมื้อ เมื่อปี พ.ศ.2523 เป็นตำบลเล็กๆ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 150.70 ตารางกิโลเมตร หรือ 72,818.75 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาและที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำ 2 สาย คือ ลำห้วยแม่नावง และลำห้วยแม่วังน้อย ทำให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี ประสิทธิภาพในการทำเกษตรกรรม สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลสันต้นหมื้อ อำเภอแม่เอย ทิศใต้ ติดกับ ตำบลแม่ละ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่नावง อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เขตการปกครองทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านหลวง หมู่ที่ 2 บ้านสันห้าง หมู่ที่ 3 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 4 บ้านป่าก่อ หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 6 บ้านใหม่โพธิ์ หมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร หมู่ที่ 8 บ้านใหม่ทรายคำ หมู่ที่ 9 บ้านป่าแดงอภิวัฒน์ และหมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา มีประชากรทั้งสิ้น 7,710 คน แบ่งเป็นชาย 3,913 คน หญิง 3,797 คน จำนวน 3,140 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เอย

เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์ในพื้นที่ 1 งาน มีจำนวนทั้งหมด 41 ต้น ซึ่งเกษตรกรจะปลูกเสาวรส 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ไททอง เบอร์ 2 และพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากเสาวรสพันธุ์พื้นเมือง ข้อดีคือ ผลดก ส่วนพันธุ์ไทยนึ่งเบอร์ 2 ข้อดีคือ น้ำเยอะ ในการขายพันธุ์ใช้วิธีการ

ต่อยอดหรือเสียบยอด แล้วเพาะใส่ถุงขยายพันธุ์ ด้านแหล่งน้ำที่ใช้มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ (บ่อน้ำ คลอง และชลประทานห้วยช้างศรี) ใช้ระบบสริงเกอร์น้ำ ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนปนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินร่วนเหนียว ใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบำรุงดิน การกำจัดแมลงด้วยวิธีการดักจับแบบทางธรรมชาติ ใช้ฮอร์โมนอาทิตยละครั้ง น้ำหมักจากปลา กับ หอย น้ำส้มควันไม้ ยาकुผสมกาเฟ(เขาช่อง) จีซ้าง หมู วัว พรวนดินเมื่อใส่ปุ๋ยเดือนละครั้ง 1 เทคนิคการผลิตกลุ่มเกษตรกรจะทำการคัดลูกที่สมบูรณ์ไว้ 1 ถึงให้ได้ 12 ลูก และควรตัดแต่งกิ่งบ่อย ๆ เนื่องจากจะทำให้ลูกออกเยอะ นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกร หลังจากการตัดแต่งกิ่งเกษตรกรจะล้างอุปกรณ์ห่างจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต มีอุปกรณ์ป้องกัน ดูแลความสะดวก /กรรไกรตัดกิ่ง ซึ่งระยะเวลาในการผลิตจะปลูกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ เริ่มให้ผลผลิตในช่วงเดือนมิถุนายน

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส

1) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศทั้งในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่และรายย่อย

2) กลุ่มเกษตรกรมีผู้เชี่ยวชาญในด้านการผลิต และการเพาะพันธุ์ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้

3) มีตลาดรองรับสินค้าเกษตรของกลุ่ม

4) กลุ่มเกษตรกรเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูก

5) ผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรมีรสชาติที่อร่อย และมีคุณภาพ

จุดอ่อนและอุปสรรค

1) ความสามารถในการจัดการฟาร์มยังมีไม่มาก

2) ตลาดยังไม่มีหลากหลาย

3) เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลาง

4.3 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหอมหัวใหญ่

1) บริบทชุมชน ประกอบไปด้วย 2 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง และ 2) ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง ดังนี้

1.1) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

ตำบลน้ำบ่อหลวง เดิมขึ้นอยู่กับตำบลสันกลาง ต่อมาได้รับอนุมัติแต่งตั้งเป็นตำบลตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2535 โดยใช้ชื่อตำบลตาม

ลักษณะเด่นของบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่ และบ่อน้ำขนาดใหญ่นี้ภาษาพื้นเมือง เรียกว่า "น้ำบ่อหลวง" หลังจากนั้นมาจึงใช้ชื่อว่า "ตำบลน้ำบ่อหลวง มีพื้นที่ประมาณ 17,116 ไร่ หรือประมาณ 27.3 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่เป็น ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลยี่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโรงวัว หมู่ 2 บ้านน้ำบ่อหลวง หมู่ 3 บ้านแพะสันใหม่ หมู่ 4 บ้านจอมแจ้ง หมู่ 5 บ้านหนองห้า หมู่ 6 บ้านหนองไผ่ หมู่ 7 บ้านหัวฝาย หมู่ 8 บ้านห้วยโถง หมู่ 9 บ้านด้นแก้ว หมู่ 10 บ้านสันเหนือ หมู่ 11 บ้านหนองหาว มีประชากรทั้งหมด คน แบ่งเป็นชาย 4,914 คน และหญิง 2,537 คน มีครัวเรือน 2,029 ครัวเรือน ประชาชนในตำบลน้ำบ่อหลวง มีอาชีพหลักด้านการเกษตรและรับจ้าง แต่อาชีพด้านการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการเลิกจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพรับจ้างต้องเลิกไป และหันมาประกอบอาชีพการเกษตรหรือหันไปรับจ้างควบคู่กันไปซึ่งคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด ดังนี้ (1) อาชีพเกษตรกรและรับจ้าง เฉลี่ยร้อยละ 68 (2) อาชีพรับจ้างอย่างเดียว เฉลี่ยร้อยละ 30 และ (3) อาชีพค้าขายอย่างเดียวและอื่น ๆ เฉลี่ยร้อยละ 2

1.2) ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง

ตำบลบ้านกาด เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอแม่วาง มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและมีบางส่วนที่เป็นภูเขาและป่าไม้ ซึ่งอยู่ในพื้นที่บ้านใหม่ปางเดิม หมู่ที่ 1 มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลดอนเป่า อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ เทศบาลตำบลบ้านกาด และตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านใหม่ปางเดิม หมู่ 2 บ้านหัวฝาย หมู่ 3 บ้านกัวแลป่าเป้า หมู่ 4 บ้านมะกายฮอน หมู่ 5 ชุมชนวัดจำลอง หมู่ 6 บ้านน้ำตัน หมู่ 7 บ้านริมวาง หมู่ 8 บ้านอัมพาราม หมู่ 9 บ้านปง โดยอาชีพหลัก คือ ทำนา ด้านสาธารณสุขมีโรคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,075 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 325 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ น้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ คือคุณมานิต แก้ววรรณะ ในพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกเป็นพันธุ์ซูปเปอร์เร็กซ์ ดินพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วน

เหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ด้านแหล่งใช้ในการทำการเกษตรมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และน้ำแม่ขาน กลุ่มเกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยจะทำในปริมาณที่น้อย ไม่เกินกำลังตัวเอง เพื่อให้จ่ายต่อดูแลการผลิตอย่างทั่วถึง และยังใช้ชีวภาพทำอง เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากการอบรม แต่มีปัญหาในเรื่องการตลาด การกำหนดราคา และสารเคมี และระยะเวลาการผลิตหอมหัวใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ หรือประมาณ 120 วัน นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการตลาด เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน ราคายังเป็นไปตามกลไกตลาด ไม่สามารถกำหนดราคาได้

2.2) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ปลูกผักบ้านกาด (หอมหัวใหญ่) ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในระบบอินทรีย์ เกษตรกรมีการเตรียมแปลงปลูกที่ดี มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการฟาร์มเป็นอย่างดี ผลผลิตที่ได้ในแต่ละครั้งมีคุณภาพ มีการควบคุมโรคของหอมหัวใหญ่อย่างใกล้ชิด ผลผลิตที่ได้จะขายส่งให้แก่พ่อค้าคนกลางทั้งหมด โดยผู้ซื้อจะเดินทางมาดูสินค้าและตกลงราคาซื้อขายกันหน้าฟาร์ม

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส

1) กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องโรคพืช การใช้สารอินทรีย์ชนิดของพันธุ์พืช และด้านการผลิต

2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร

3) มีตลาดรับรองสินค้าเกษตรของกลุ่ม

4) พื้นที่ทำการเกษตรเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชและมีปริมาณน้ำเพียงพอ

5) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศ

6) ผู้นำและกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ และมีความพร้อมในการเรียนรู้พัฒนาสินค้าของกลุ่มอยู่เสมอ

7) สินค้าเกษตรที่ผลิตในแต่ละครั้งมีคุณภาพ

จุดอ่อนและอุปสรรค

1) อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางยังมีไม่มาก

2) สินค้าเกษตรมีการแข่งขันกัน ทั้งในอำเภอและต่างจังหวัด

3) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับชุมชน

4.4 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่

1) บริบทชุมชน ประกอบไปด้วย 4 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง 2) ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม 3) ตำบลน้ำแพร่พัฒนา อำเภอดง และ 4) ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง ดังนี้

1.1) ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง

ตำบลออนใต้ เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอสันกำแพง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 41,740 ไร่ หรือ 41,531 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขาอยู่ในชั้นความสูงประมาณ 340 เมตร ลาดเอียงมาทางทิศตะวันตก มีน้ำแม่ออนไหลผ่าน ซึ่งเป็นสายหลักสำคัญของตำบล มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลทาเหนือ กิ่ง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลออนกลาง กิ่ง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านป่าเหียง หมู่ที่ 2 บ้านโห้ง หมู่ที่ 3 บ้านริมออน หมู่ที่ 4 บ้านป่าแะ หมู่ที่ 5 บ้านริมออนใต้ หมู่ที่ 6 บ้านแม่ผาแหน หมู่ที่ 7 บ้านป่าดิง หมู่ที่ 8 บ้านปง หมู่ที่ 9 บ้านป่าห้าว หมู่ที่ 10 บ้านแพะ และหมู่ที่ 11 บ้านป่าเปางาม ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 5,366 คน แยกเป็น ชาย 2,649 คน หญิง 2,717 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 130 คน/ตารางกิโลเมตร โดยอาชีพหลักของประชาชน คือ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ และอาชีพเสริม คือ เย็บปัก , ทำกระดาษสา , ทำดอกไม้จัน , จักรสาน และรับจ้างเย็บตัดเสื้อ ด้านสาธารณสุข โภคภัณฑ์ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,158 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของพื้นที่

1.2) ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม

ตำบลห้วยทรายเป็นที่ราบเชิงเขา มีอายุประมาณ 150 ปี ที่มาชื่อว่า “ห้วยทราย” เพราะมีลำห้วยหลายสาย ซึ่งไหลมาจากป่าไหลลงสู่แม่น้ำแมริม ในขณะเดียวกันจะมีทรายจำนวนมากไหลปนมากับน้ำด้วย ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า “ห้วยทราย” มีพื้นที่ทั้งหมด 45.6 ตารางกิโลเมตร หรือ 848 ไร่ และมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลริมเหนือ และตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดต่อกับ ตำบลสันโป่ง และตำบลจีเหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลห้วยทรายแบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านหนองปลามัน หมู่ที่ 3 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน หมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย มีประชากรทั้งหมด 4,666 คน และมีจำนวน 2,004 หลังคาเรือน และอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ และรับจ้าง ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 18.9 ตารางกิโลเมตรสหกรณ์ นอกจากนี้ประชาชนใน

ตำบลห้วยทรายส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง นับถือศาสนาพุทธ ด้านสาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,004 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,800 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ของจำนวนหลังคาเรือน ด้านการเกษตรมีเพียงร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด แหล่งน้ำในพื้นที่มีคลองชลประทานผ่านสามสาย แหล่งน้ำตามธรรมชาติและการขุดบ่อน้ำบาดาลในพื้นที่ค่อนข้างมาก

1.3) ตำบลน้ำแพร่พัฒนา อำเภอหางดง

ตำบลน้ำแพร่เป็นตำบลหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอ พื้นที่ส่วนมากเป็นที่ลาดเชิงเขา บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน ป่าแม่ขนิล ป่าแม่ท่าช้าง มีพื้นที่ประมาณ 80.55 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 50,340.75 ไร่ เมือง มีประชากรอยู่ไม่หนาแน่น เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่สมบูรณ์ ระบบชลประทานไปไม่ถึง และบางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน และมีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเวียงดั่ง หมู่ 2 บ้านศาลา หมู่ 3 บ้านแพะขวาง หมู่ 4 บ้านน้ำแพร่ หมู่ 5 บ้านป่าจี้ หมู่ 6 บ้านแสนตอ หมู่ 7 บ้านท่าไม้ลุง หมู่ 8 บ้านแม่ขนิลโต หมู่ 9 บ้านดอยถ้ำ หมู่ 10 บ้านน้ำนุ่น หมู่ 11 บ้านเวียงดั่ง มีประชากรทั้งสิ้น 6,801 คน แยกเป็นประชากรชาย จำนวน 3,344 คน ประชากรหญิง จำนวน 3,457 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,239 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 81.13 คน/ตาราง ประชากรเป็นคนเมือง ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ โดยอาชีพหลัก รับจ้าง และค้าขาย และอาชีพเสริม ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ด้านสาธารณูปโภค มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน ด้านการโทรคมนาคม มีโทรศัพท์สาธารณะในหมู่บ้านครบทุกหมู่บ้าน

1.4) ตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง

ตำบลบ้านแม่ เดิมมีสตรีผู้หนึ่งมีสติปัญญาฉลาด ชาวบ้านจึงขนานนามว่า แม่ของหมู่บ้าน และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านแม่" ต่อมา มีชายมาสู่ขอและให้นางย้ายไปอยู่ที่เวียงโค้งบ้านฝ่ายชาย แต่นางรักบ้านเกิดมากจึงไม่ยอมแต่งงานด้วย จึงได้ขุดคลองเพื่อตั้งบ้านแม่ให้เป็นเวียงแม่ แต่ยังคงตำบลและอำเภอนาง จึงตั้งหมู่บ้านเป็นตำบลและเป็นอำเภอบ้านแม่ และได้เปลี่ยนชื่อจากตำบลบ้านแม่เป็นตำบล "บ้านแม่" มาจนถึงปัจจุบัน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 16.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,406 ไร่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับ ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลยู่หว้า, ตำบลทุ่งกะโถก และ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลยู่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบ้านกาด ถึง อำเภอแม่วาง จังหวัด

เชียงใหม่ มีจำนวนทั้งหมดหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเหมืองฟู หมู่ที่ 2 บ้านเด่น หมู่ที่ 3 บ้านท่าโป่ง หมู่ที่ 4 บ้านฉิมพลี หมู่ที่ 5 บ้านร้องธาร หมู่ที่ 6 บ้านสัน หมู่ที่ 7 บ้านร้องขุม หมู่ที่ 8 บ้านแม่ หมู่ที่ 9 บ้านเจดีย์เนิง หมู่ที่ 10 บ้านกัวแลน้อย หมู่ที่ 11 บ้านดง หมู่ที่ 12 บ้านท่าเคื่อ หมู่ที่ 13 บ้านเปียง ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 6,471 คน แยกเป็นชาย 3,062 คน และหญิง 3,409 คน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า ก่อสร้าง ค้าขาย และรับราชการ

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีสมาชิกทั้งหมด 283 คน เป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ซึ่งจะมีมาตรฐานในการคัดกรอง และมีการสุ่มตรวจความปลอดภัย (สารตกค้าง) มีผู้นำคือ คุณอินโถ สิงห์อุป พื้นที่เพาะปลูก 2 ไร่ พันธุ์ที่ปลูกคือข้าวสันป่าตอง 1 ระบบการปลูกข้าวอยู่ในระดับอาหารปลอดภัย มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูก โดยเกษตรกรจะเน้นการเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อขาย ซึ่งเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพที่สมบูรณ์ ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินร่วนเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรมาจากอ่างเก็บน้ำห้วยลาน/แม่แห่ ด้านการผลิตต้องเพาะเมล็ดพันธุ์ก่อนลงปลูกในแปลงนา โดยจะเพาะให้แปลงเล็กขนาดกว้าง 2 เมตรยาว 3 เมตร ใน 1 แปลง จะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 4 กิโลกรัม ด้านดินและปุ๋ยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูกร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร 16 เทคนิคกลุ่มเกษตรกรจะตัดหญ้าก่อนการใส่ปุ๋ยเพื่อประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้น หมั่นตรวจและดูแลเพื่อป้องกันโรคแมลงและศัตรูพืชอยู่เสมอ และระยะเวลาการผลิตอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน (ประมาณ 130-140 วัน) ผลผลิตที่ได้ประมาณ 1,400 กิโลกรัม

2.2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ พันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวหอมนิลและข้าวไรซ์เบอร์รี่ มีสมาชิกที่ทำร่วมกันทั้งหมด 5 คน พื้นที่ในการเพาะปลูกมีจำนวน 8 ไร่ 3 งาน พื้นที่ในการเพาะปลูกมีจำนวนไม่มากเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง วิธีการเพาะปลูกอยู่ในระบบอินทรีย์ ในระดับปลอดภัย ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรจากบ่อบาดาล ขุดสระ ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เกษตรกรจะทำการหมักดินประมาณ 3 เดือน ใช้น้ำแล้วโลกบใส่ด้วย EM. ปุ๋ยหมักใบไม้ ปุ๋ยน้ำหอยเชอร์รี่ เศษอาหารจากร้านอาหาร โดยปรับค่าดินก่อนนำน้ำเข้า ทุกครั้งให้มีค่า pH เกิน 5.5 บำรุงดินตามความเหมาะสมที่ขาด นอกจากนี้ยังต้องทำแนวกันน้ำจากภายนอกที่เข้าในนา ศัตรูพืชที่พบในการเพาะปลูก ได้แก่ เชื้อราบิวเวอร์เรีย ใช้น้ำส้มควันไม้ในการจัดการ และศัตรูพืชอย่างหอยหอยเชอร์รี่

จะจัดการโดยใช้ใบไม้ล่อคือใบมะละกอ เก็บนำไปหมักโรยเกลบดบ เทคนิการผลิตพ่นน้ำหมักทางใบทุก 15 วัน หลังวันปลูก 7 วัน และทางดิน เดือนละครั้ง เทคนิควิธีในการปลูกใช้การปักดำซึ่งจะมีระยะห่าง 40*20 เซนติเมตร กอละ 3 ถึง 5 ต้น และแบ่งแปลงเพาะกล้าในนา 28 วันถึง 1 เดือนจึงจะนำไปปลูก ด้านการเก็บเกี่ยวใช้แรงงานคนที่เป็นญาติเก็บเกี่ยวจำนวน 3 ไร่ และอีก 6 ไร่ที่เหลือใช้รถเกี่ยวราคา 700 บาทต่อไร่ นอกจากนี้จะต้องทำพิธีแรกนาก่อนปลูกข้าวทุกปี และทำขวัญข้าว 1 วันก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านเทคนิคการจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แล้งในระดับน้ำสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร ตัดหญ้าออกทุกครั้ง ถ้าสูงเกิน 1 คืบ หรือประมาณทุก 15 วัน และระยะเวลาการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่จะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายนจึงจะได้ผลผลิต

2.3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลน้ำแพร่พัฒนา อำเภอดง

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ มีสมาชิกทั้งหมด 10 คน คือคุณสุธรรม ชมพูทิพย์ มีพื้นที่เพาะปลูก 3 ไร่ พันธุ์ที่ปลูกคือ ข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งพันธุ์ข้าวที่ใช้มาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจากปีที่ 2 เก็บผลผลิตที่ได้ไว้ปลูก โดยจะซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปีเว้นปี ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ซึ่งเหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชสวนและข้าว ด้านแหล่งน้ำแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรมาจากชลประทาน ด้านการจัดการ การถอดหญ้า การเก็บศัตรูพืช เช่น หอยในแปลงนา และนำไปทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ผสมกับกากน้ำตาล โดยจะนำไปใส่ในนาข้าว 2 ครั้งต่อรอบ หรือ เดือนละครั้ง น้ำหมักสมุนไพร น้ำส้มควันไม้ กลุ่มเกษตรกรจะเน้นคุณภาพในการผลิต และการดูแลอย่างละเอียดโดยระบบการผลิตนั้นจะไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูกข้าว อยู่ในระดับปลอดภัย การจัดการพื้นที่หลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรปลูกถั่วเหลือง และปอเทืองเพื่อบำรุงดิน โดยระยะเวลาการผลิตข้าวจะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน ซึ่งผลผลิตที่ได้มีปริมาณ 1,250 กิโลกรัม ด้านเทคนิคการผลิตพ่นน้ำหมักเดือนละ 1 ครั้งหลังข้าวอายุได้ 1 เดือน และพ่นน้ำหมักลงในน้ำ 1 ครั้ง/Crop เมื่อข้าวอายุได้ 1 เดือน วิธีในการปลูกใช้การปักดำซึ่งจะมีระยะห่าง 30*35 เซนติเมตร กอละ 3 ถึง 4 ต้น ก่อนจะนำมามีจะเพาะกล้าในนาแบบปกติก่อน 1 เดือนจึงจะนำมาปักดำ โดยใช้พันธุ์ข้าว 10 กิโลกรัมต่อไร่ การเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคนและนวดด้วยมือ ด้านการจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แล้งในระดับน้ำสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร นอกจากนี้จะต้องทำพิธีแรกนาก่อนปลูกข้าวทุกปี และทำขวัญข้าว 1 วันก่อนการเก็บเกี่ยว

2.4) กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ ประธานกลุ่ม คือ คุณสมพล หมายจันทร์ มีสมาชิก 14 คน ซึ่งปลูกข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 ข้าวแดง และข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่

การเพาะปลูกข้าวของกลุ่มเกษตรกรเน้นใช้ระบบอินทรีย์ซึ่งทำมาแล้วตั้งแต่ปี 2557 และยังได้ GAP ในปี 2559 ซึ่งพันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ใช้ปลูกมาจากศูนย์การเรียนรู้บำรุงรักษาน้ำแม่แตง (ขป.แม่แตง) โดยจะซื้อพันธุ์ข้าวมาปลูกปีเว้นปี และพันธุ์ข้าวมะลิแดงมาจากสุชะเฮาส์ จากนั้นเก็บเมล็ดพันธุ์เอง ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เกษตรกรจะปลูกถั่วเขียว ปอเทือง แล้วไถกลบ ใส่ปุ๋ยหมักจากฟางข้าวผสมกับแกลบ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดสุชะเฮาส์ ธรรมชาติของน้ำหมักฮอร์โมนไข่ผสมกับนม จุลินทรีย์หน่อกล้วย ให้ด้วยน้ำหมักสดจัดของธรรมชาติ น้ำหมักจากเศษหอย ปลา ซึ่งเศษปลามาจากตลาดและไนท์ซาฟารี โดยมีการไถกลบ ไถแห้ง ทิ้งไว้ 1 เดือน และไถกลบหมักดินไว้ ประมาณ 20-30 วัน ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรมาจากน้ำเหมืองธรรมชาติ และยังมีแผนขุดสระพักน้ำและทำแนวกันชนพื้นที่น้ำอีกด้วย ศัตรูพืชที่พบในการเพาะปลูก ได้แก่ เชื้อรา บิวเวอร์เรีย เชื้อราไตรโคเดอร์มา โดยจะใช้น้ำหมักสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช นอกจากนี้ศัตรูพืชอย่างหอยหอยเชอร์รี่ และปูก็ยังสามารถนำไปทำหมัก เทคนิคการผลิตพ่นน้ำหมักทุก 10-15 วันหลังจากดำนาได้ 15 วัน ใช้วิธีในการปลูกแบบนาโยนซึ่งจะเพาะกล้าในถาดเพาะก่อนลงปลูกใน 80 ถาด/ไร่ หรือประมาณ 400 กล้าต่อถาด เพาะกล้า 15 วัน แต่เริ่มโยนกล้าอายุ 17 วันจะดีที่สุด โดยใช้พันธุ์ข้าว 7 กิโลกรัมต่อไร่ ด้านการเก็บเกี่ยวจะใช้รถเกี่ยวราคา 650-700 บาทต่อไร่ การจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แล้ง ตัดหญ้ารอบแปลงประมาณ 3 ครั้ง/รอบ และการถอนหญ้าปนในนาข้าว 1 ครั้ง และระยะเวลาในการผลิตโดยช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายนปลูกข้าว เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายนปลูกกระเทียม หอมแดง ถั่วเหลือง หอมใหญ่ แดงโม พักทอง แดงกวา และในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนหวานปอเทือง ผลผลิตที่ได้ประมาณ 6,000 - 6,500 กิโลกรัม

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส

- 1) กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญใน ด้านการผลิต การทำน้ำหมักปุ๋ยหมักจากประสบการณ์ตรง ด้านการผลิต การตลาด และคุณสมบัติของดิน และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้
- 2) กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานและสถาบันการศึกษาที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรมาโดยตลอด
- 3) มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม ทั้งขายส่งและขายปลีก
- 4) สินค้าของกลุ่มมีความต้องการในระดับประเทศ
- 5) กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งและความร่วมมือกันทำอย่างจริงจัง

6) ในกลุ่มเกษตรกรบางรายมีการจัดการขั้นตอนในการผลิตสินค้าเกษตรที่ครบวงจร ทั้งโรงสีและการบรรจุแบบถุงสุญญากาศ

7) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุนแก่กลุ่มเกษตรกร

8) เกษตรกรเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูก
จุลินทรีย์และอุปสรรค

- 1) มีกลุ่มในลักษณะเดียวกันเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันสูง
- 2) ตลาดยังไม่มีหลากหลาย
- 3) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับชุมชนจากกลุ่มลูกค้าประจำ
- 4) เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการฟาร์ม

4.5 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปาล์มน้ำมัน

1) บริบทชุมชน

1.1) ตำบลชมภู อำเภอสารภี

ตำบลชมภู ตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอสารภี และได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสารภี มีลำน้ำแม่สะลาบและลำน้ำพญาคำไหลผ่าน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 13,741 ตร.กม. หรือ 9,676 ไร่ และมีอาณาเขตทิศ ติดกับ เทศบาลยางน่อง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหนองหยก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลชมภูแบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหนองป่าสะ หมู่ 2 บ้านพญาชมภู หมู่ 3 บ้านสุพรรณ หมู่ 4 บ้านท่าคันนาวา หมู่ 5 บ้านทุ่งขี้เสือ หมู่ 6 บ้านบุปผาราม หมู่ 7 บ้านแม่สะลาบ หมู่ 8 บ้านศรีดอนมูล หมู่ 9 บ้านร่มป่าตอง มีประชากร ทั้งหมด 7,215 คน แยกเป็นชาย 3,465 คน แยกเป็นหญิง 3,750 คน โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร (ปลูกสวนลำไย) ค้าขายทั่วไป สำหรับอาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีทั้งรับจ้างในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลชมภู สำหรับอาชีพเสริมในหมู่บ้าน ได้แก่ เย็บผ้า ปักผ้า จำเริญทอง เป็นต้น ด้านสาธารณสุขโลก จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 2,000 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมภู อำเภอสารภี

ฟาร์มใช้ชื่อว่า วังมัจฉาพญาชมภู เป็นทั้งศูนย์เรียนรู้การประมง เริ่มตั้งแต่เพาะพันธุ์ปลา อนุบาลปลา จนถึงออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และเป็นวิสาหกิจชุมชนด้วย มีสมาชิกทั้งหมด 40 กว่าครัวเรือน ซึ่งทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีการทำประมงในระบบอินทรีย์ทั้งหมด ได้แก่ ปลาหมอ ปลานิลดำ ปลานิลแดง ปลาสลิด และกบ ในการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาจะเลี้ยงด้วยระบบธรรมชาติทั้งหมด มีระบบกรองน้ำ บ่อพักน้ำ และพืชน้ำที่ช่วยกรองสารพิษ ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งขายสินค้าแบบแปรรูปเป็นปลาแดดเดียวและปลาสาม ส่วนกบจะขายเฉพาะลูกกบเท่านั้น สินค้าที่เป็นตัวหลักของกลุ่ม คือ ปลาสลิด

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส ได้แก่

- 1) การทำเกษตรในระบบอินทรีย์แบบครบวงจร
- 2) สินค้าเกษตรมีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูง โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพทุกครั้งก่อนนำไปจำหน่าย
- 3) ในกลุ่มเกษตรกรมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาดและการแปรรูปสินค้าเกษตร
- 4) กลุ่มมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
- 5) มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม
- 6) การตลาดสินค้าของกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และline) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย
- 7) สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานขั้นปลอดภัย (Safety Level) มาตรฐานการปฏิบัติทางการประมงที่ดี (Good Aquaculture Practice, GAP)
- 8) ผู้นำกลุ่มและสมาชิกเกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

- 1) การตลาดมีการแข่งขันกันในพื้นที่สูง ทั้งด้านราคาและปริมาณ
- 2) กลุ่มเกษตรกรยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าในแต่ละรอบการผลิตได้

4.6 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตฯ

1) บริบทชุมชน

1.1) ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เอย

ตำบลบ้านหลวง ตำบลบ้านหลวงเป็นตำบลที่เกิดขึ้นใหม่ของอำเภอแม่เอย ซึ่งได้แยกมาจากตำบลสันต้นหมื้อ เมื่อปี พ.ศ.2523 เป็นตำบลเล็กๆ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 150.70 ตารางกิโลเมตร หรือ 72,818.75 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาและที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำ 2 สาย คือ ลำห้วยแม่นาวาง และลำห้วยแม่วังน้อย ทำให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี ประสิทธิภาพในการทำเกษตรกรรม สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลสันต้นหมื้อ อำเภอแม่เอย ทิศใต้ ติดกับ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่นาวาง อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เขตการปกครองทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านหลวง หมู่ที่ 2 บ้านสันห้าง หมู่ที่ 3 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 4 บ้านป่าก่อ หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 6 บ้านใหม่โพธิ์ หมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร หมู่ที่ 8 บ้านใหม่ทรายคำ หมู่ที่ 9 บ้านป่าแดงอภิวัดน์ และหมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา มีประชากรทั้งสิ้น 7,710 คน แบ่งเป็นชาย 3,913 คน หญิง 3,797 คน จำนวน 3,140 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มเกษตรกรปลูกหมื่นลาหู่โฮมสเตย์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เอย

กลุ่มเกษตรกรปลูกหมื่นลาหู่โฮมสเตย์ ผู้นำกลุ่ม คือ คุณเจริญไชย ไชยกอ ซึ่งเป็นชาวล่าหู่ในพื้นที่ กลุ่มนี้จะทำทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวธรรมชาติ ในพื้นที่จะมีโฮมสเตย์ให้บริการ มีการปลูกปลูกพืช ผสมผสานกับเกษตรทฤษฎีใหม่ และที่โดดเด่นเป็นอย่างมาก คือ การปลูกชาหมื่น ซึ่งเป็นชาที่มีคุณภาพสูง กลิ่นหอม รสชาติดี ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะได้ลงมือทำในทุกขั้นตอนของการทำชา สินค้าจะขายให้แก่นักท่องเที่ยวในโรงแรมเครือเดียวกัน

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส ได้แก่

- 1) กลุ่มเกษตรกรมี webpage ในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว
- 2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มเกษตร (ชาหมื่น) มีคุณภาพ รสชาติที่หลากหลาย และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม
- 3) กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง สามัคคีกัน เนื่องจากมีผู้นำกลุ่มที่มีความแน่วแน่
- 4) พื้นที่เกษตรมีความโดดเด่นด้านธรรมชาติ มีการปลูกชาและประวัติความเป็นมาที่มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

- 1) เกษตรกรยังขาดความสามารถในการจัดการระบบสาธิตปลูก เช่น น้ำ
- 2) กลุ่มเกษตรกรขาดการวางแผนกิจกรรม (โปรแกรมการท่องเที่ยว) อย่างเป็นระบบ

4.7 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักสลัด

1) บริบทชุมชน ประกอบไปด้วย 3 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน 2) ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย และ 3) ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย ดังนี้

1.1) ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน

ตำบลแม่ทา เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของกิ่งอำเภอแม่ออน พื้นที่ตำบลแม่ทา มีเนื้อที่จำนวน 72,680 ไร่ คิดเป็น 116 ตร.กม. คิดเป็นพื้นที่ดินที่ใช้ประโยชน์ของประชาชน ร้อยละ 17.46 และเป็นพื้นที่ป่า ร้อยละ 82.54 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา พื้นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร เช่น ปลูกข้าวโพด ทำสวนลำไย มะม่วง เลี้ยงวัว อุตสาหกรรมในครอบครัวซึ่งแปรรูปจากผลผลิตการเกษตร และมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทาเหนือ กิ่ง อ.แม่ออน และ ต.ออนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.ทาปลาดุก อ.แม่ทา จ.ลำพูน ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.วอแก้ว อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ห้วยยาบ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านท่าม่อน หมู่ 2 บ้านท่าข้าม หมู่ 3 บ้านค้อกลาง หมู่ 4 บ้านห้วยทราย หมู่ 5 บ้านป่าน้อย หมู่ 6 บ้านดอนชัย หมู่ 7 บ้านใหม่ดอนชัย มีประชากรทั้งสิ้น 4,660 คน แยกเป็นชาย 2,352 คน หญิง 2,308 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 40.01 คน/ตารางกิโลเมตร และมี 1,346 ครัวเรือน ด้านสาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 100 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของพื้นที่

1.2) ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย

ตำบลสันป่าเปา เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอสันทราย มีเนื้อที่ทั้งหมด 4,037 ไร่ หรือประมาณ 6.46 ตารางกิโลเมตร เนื้อที่ทางเกษตรประมาณ 2,535 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่าน 1 สาย ได้แก่ แม่น้ำกวางและมีลำเหมืองไหลผ่าน 2 สาย คือ ลำเหมืองกอนและลำเหมืองเพยไฮ ลักษณะพื้นที่มีความลาดเอียงจากทางทิศเหนือไปทางทิศใต้ สภาพดินโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายซึ่งเหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ปลูกมันเทศ และพืชอื่น ๆ มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลเชิงคอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลสันนาเม็ง อำเภอสัน

ทราย จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเขตการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันตันเปา หมู่ 2 บ้านป่าก้าง หมู่ 3 บ้านบ่อหิน หมู่ 4 บ้านข้าวโก หมู่ 5 บ้านหนองอึ่ง หมู่ 6 บ้านพยากน้อย มีประชากรทั้งหมด 4,531 คน แบ่งเป็น ชาย 2,103 คน และหญิง 2,428 คน โดยอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน อาชีพเสริม ทำหัตถกรรม แปรรูปอาหาร ด้านสาธารณสุขปกโลกจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,463 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,260 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.3) ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย

ตำบลหนองหาร เป็นตำบลในเขตการปกครอง มีเนื้อที่ทั้งหมด 28.28 ตร.กม. หรือ 17,675 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันออกมาทางทิศตะวันตก และจากทิศเหนือมาได้ มีบริเวณภูเขาในหมู่ที่ 1, 10 และ 13 ตำบลมีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจะใช้น้ำจากโครงการชลประทานเข้าพื้นที่นาและสวน หรือมีภูน้ำส่งเข้าอีกที โดยได้รับจากโครงการชลประทานแม่แฝกเกือบทั้งหมด ทำให้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรมืออย่างทั่วถึง และในบริเวณฝั่งตะวันออกของคลองชลประทานที่อยู่สูงกว่าก็ใช้น้ำจากแหล่งน้ำใต้ดิน โดยการเจาะบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้น มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแม่เตาไห, หมู่ที่ 7 บ้านนิคมท่าโป่ง, หมู่ที่ 8 บ้านท่ายาว, หมู่ที่ 10 บ้านคันแจะหลวง, หมู่ที่ 13 บ้านคอยน้อยพัฒนา ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 3,808 คน เรือน ส่วนใหญ่ปลูกข้าว รองลงมา คือ ไม้ผล และไม้ประดับ

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิกเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรชาวชนรุ่นใหม่ ในการทำการตลาดพืชผักในรูปแบบใหม่ที่ต่อยอดจากฐานพ่อรุ่นแม่ มีสมาชิกทั้งหมด 21 ครัวเรือน 120 คน การเพาะปลูกจะเป็นรูปแบบเกษตรผสมผสาน สมาชิกทุกคนจะปลูกผักและผลไม้ระบบอินทรีย์และการทำเกษตรยั่งยืน จนได้รับการยกย่องจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ “วิถีพอเพียง” นอกจากนี้ ผลผลิตผักและผลไม้ของกลุ่มจะขายในตราสินค้าแม่ทาออร์แกนิก ซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบในมาตรฐานของแม่ทา แหล่งที่ส่งขาย ได้แก่ (1) ตลาดท้องถิ่น (2) ตลาดในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่ง ได้แก่ (2.1) JJ market ในวันเสาร์ (2.2) ตลาดช่วงเกษตรอินทรีย์ ในวันจันทร์ อังคาร และพฤหัสบดี (2.3) ตลาดหนองหอย ในวันอังคารและอาทิตย์ และ (2.4) ตลาดสันป่าข่อย ในวันจันทร์ (3) ตลาด

ขายส่งอื่น ได้แก่ (3.1) Lemon farm ในกรุงเทพฯ (3.2) Top supermarket central festival (3.3) Thai freeze day และ (3.4) Greenet

2.2) กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ ตำบลสันป่าเป้า อำเภอสันทราย

กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ ประธานกลุ่ม คือ คุณลาวัด เบี้ยไธสง มีสมาชิกทั้งหมด 60 คน ทางกลุ่มทำมาแล้ว 7 ปีแล้ว โดยสินค้าจะขายภายใต้ตราสินค้า เพียงดินสมาชิกในกลุ่มจะปลูกพืชแบบผสมผสานกับแนวทางเกษตรธรรมชาติ เน้นพืชผักสวนครัว มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ และการเลี้ยงไส้เดือน เพื่อใช้ในการเพาะปลูก ผลผลิตของกลุ่มส่วนมากจะขายในตลาดนัดชุมชน และสมาชิกบางครัวเรือนขายข้างนอกพื้นที่ เช่น ตลาดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และการบูร-ออกงานต่าง ๆ โดยประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต้องการเริ่มการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งหมู่บ้าน

2.3) เกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย

เกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ คือ คุณทินน์ สมณะ โดยปลูกทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ เรดโอ๊ค กรีนโอ๊ค กรีนคอส และบัตเตอร์เฮด เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญในการดูแลผักไฮโดรโปนิคส์ อีกทั้งยังมีกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ที่คอยแบ่งปันข้อมูลให้แก่กัน ผลผลิตที่ได้จะขายส่งไปยังโรงแรม (ลูกค้าประจำ) 2 แห่ง โดยจะบรรจุผักลงถุงพลาสติก ติดสติ๊กเกอร์ “บ้านผักไฮโดร ทินน์ภัทร” และขนส่งไปยังโรงแรมด้วยตนเอง และขายปลีกบางส่วนให้แก่คนรู้จัก

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร SWOT

จุดแข็งและโอกาส ได้แก่

- 1) กลุ่มมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต ด้านการตลาด การจัดการบัญชี รวมทั้งเรื่องเกษตรอินทรีย์ และยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านผลิตแก่ผู้ที่สนใจได้
- 2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร
- 3) กลุ่มเกษตรกรมี webpage และ facebook ในการประชาสัมพันธ์ และขายสินค้าเกษตรของตน
- 4) สินค้าเกษตรมีความต้องการระดับประเทศในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่ (โรงแรม) ที่เป็นลูกค้าประจำ
- 5) สินค้าได้มาตรฐาน เช่น ออร์แกนิกไทยแลนด์ และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล เป็นต้น

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

- 1) ตลาดยังไม่มีหลากหลาย

- 2) เกษตรกรยังผลิตสินค้าได้ในปริมาณที่น้อยเนื่องจากพื้นที่ในการเพาะปลูกมีไม่มากนัก และกลุ่มยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรได้ตามเป้าของผู้บริโภค
- 3) สินค้ามีการแข่งขัน แต่เป็นในลักษณะที่เป็นเครือข่ายกัน

